Vår Fågelvärld 42 (1983): 251–252

Sammetshätta *Sylvia melanocephala* för första gången anträffad i Sverige[1]

GÖRAN PETTERSSON, ÅKE LINDSTRÖM & ULF STÅHL

På morgonen den 21 maj 1980 klockan 06.40 fångade Ulf Ståhl och Göran Pettersson en sammetshätta *Sylvia melanocephala* i en av Ottenby fågelstations Helgolandsfällor. Fågeln togs in i laboratoriet, där den examinerades och ringmärktes. Därefter fotograferades den samt visades för gästande ornitologer, varefter den klockan 07.30 släpptes i stationsträdgården. Sammetshättan sågs därefter dagligen i trädgården t.o.m. den 5 juni. Den höll med förkärlek till i en tät buske, där den troligen också övernattade. För födosök utnyttjade fågeln främst ängen öster om fågelstationen samt en oxel i trädgården.

De viktigaste fältkaraktärerna var det svarta på huvudet, vilket sträckte sig en bit nedanför ögat och kontrasterade mot den ljusa strupen. Även den mörkgrå ryggen och den röda ögonringen var goda kriterier. Det enda läte som hördes var ett hårt och snabbt "trett, trett, trett". Jämfört med svenska fågelarter, påminde det mest om höksångarens *Sylvia nisoria* varningsläte.

Beskrivning

Dräktbeskrivningen är gjord med sammetshättan i handen (se även figur 1).

Huvud: hjässan matt svart. Svart från näbben till ögat, likaså några millimetrar nedanför ögat. Svarta örontäckare.

Ovansida: rygg och övergump mörkgrå. Stjärten matt svart med mörkgrå bräm på pennorna. Vita yttre stjärtpennor. Ljus topp på andra och tredje stjärtpennorna. Vingpennorna mörkt brunsvarta, täckarna mörkgrå.

Undersida: strupe gråvit, bröst och buk mörkgrå, undre stjärttäckarna grå.

Mjukdelar: näbben svart på ovansidan. Undernäbben svart på yttre och ljus på inre halvan. Ben brungula. Iris gulbrun. Tydlig röd ögonring.

Mått i mm: vänster vinge 61 (metod 3, Svensson 1975), höger vinge 61, stjärt 53, tars 20,5, fotspann 29, näbblängd till fjäderfästet 10 och till skallen 11.

Vingformel: 1:a handpennan 4 mm längre än handtäckarna, 3:e, 4:e och 5:e hp längst, 3:a 3,5, 6:e 2, 7:e 4, 8:e 6, 9:e 7, 10:e hp 10 och 1:a armpennan 12 mm kortare än de längsta handpennorna. Inskärningar på ytterfanet på 3:e, 4:e, 5:e och 6:e hp (på 6:e otydligt). Inskärningar på innerfanet på 2:a, 3:e, 4:e och 5:e hp, samtliga tydliga.

Stjärtgradering: Skillnaden mellan kortaste och längsta stjärtpennan 7 mm.

Ålder: Individen bestämdes till 2k på de klart slitna och skuggade vingfjädrarna. Orbitalringen var inte heller så röd som på en äldre fågel (Jonsson 1980 samt personliga erfarenheter från Capri, Italien).

Kön: hane, p.g.a. den mattsvarta hjässan (Jonsson 1980).

Vikt: 12,5 gram.

Raser och utbredning

Williamson (1976) anger fyra olika raser inom artens utbredningsområde. Nominatrasen *S. m. melanocephala* finns från Iberiska halvön i väster och österut till Bulgarien och Mindre Asien, i norra Afrika från Marocko och österut till nordöstra Libyen samt på de flesta Medelhavsöarna, dock ej på Cypern. Rasen *S. m. leucogustra*, vars hane har sotsvart huvud, ljusare buk och mindre vitt på de yttre stjärtpennorna än nominatrasen, förekommer på Kanarieöarna. Den östliga rasen *S. m. momus* har sitt utbredningsområde i södra Syrien och Israel. Hanen har gråare översida och är vitare under än nominatrasen. I ett litet område i norra Egypten finns rasen *S. m. norrisae*. Hanen av denna ras är blekare, mer sandfärgad på ovansidan och har ljusare undersida i förhållande till nominatrasen. Ottenbyfågeln härrörde förmodligen från nominatrasen *melanocephala*.

Sammetshättan är i huvudsak en stannfågel (se t.ex. Vaurie 1959), men en viss övervintring sker i Sahara, Egypten, norra Irak och på Sinaihalvön (t.ex. Williamson 1976). Enstaka fåglar har även påträffats vintertid i Mauretanien, Senegal och Sudan (Moraeu 1972).

[1] Meddelande nr 97 från Ottenby fågelstation.
Contribution no 97 from Ottenby Bird Observatory

Figur 1. Sammetshättan som fångades på Ottenby den 21 maj 1980. Foto: Åke Lindström.

Sardinian Warbler caught at Ottenby on 21st May 1980.

Diskussion

Att sammetshättan åtminstone till en del har vinterkvarter söder om häckningsområdet måste innebära att ett visst nordriktat sträck förekommer om våren. Det skulle kunna förklara de enstaka fynd av sammetshätta som gjorts norr om utbredningsområdet (d.v.s. fåglar som flugit för långt). Att så skulle kunna vara fallet antyder också antalet fynd av rödstrupig sångare *Sylvia cantillans* som gjorts i Nord- och Västeuropa. Den rödstrupiga sångarens utbredningsområde sammanfaller till stora delar med sammetshättans, men den rödstrupiga sångaren är en mer utpräglad flyttare. Så har den också påträffats betydligt fler gånger i Nord- och Västeuropa än sammetshättan. I England gjordes 1958—72 37 fynd av rödstrupig sångare mot två av sammetshätta. Av de 37 fynden av rödstrupig sångare föll 54 % inom artens vårsträcksperiod (Sharrock & Sharrock 1976).

Summary: *First record of Sardinian Warbler, Sylvia melanocephala, in Sweden.*

On 21st May 1980 a Sardinian Warbler was caught and ringed at Ottenby Bird Observatory, South-East Sweden. It remained in the observatory-garden until 5 June. The bird, a second-year male, probably belonged to the nominate race *Sylvia m. melanocephala*, which breeds around the Mediterranean Sea.

Litteratur

Jonsson, L. 1980. *Fåglar i naturen. Medelhavsländerna och Alperna.* Stockholm.

Moreau, R.E. 1972. *The Palearctic African Bird Migration Systems.* London.

Sharrock, J.T.R. & Sharrock, E.M. 1976. *Rare Birds in Britain and Ireland.* Berkhamsted.

Svensson, L. 1975. *Identification Guide to European Passerines.* Stockholm.

Vaurie, C. 1959. *The Birds of the Palearctic Fauna. Passeriformes.* London.

Williamson, K. 1976. *Identification for Ringers, 3. The Genus Sylvia.* Tring.

Göran Pettersson, Nyckelbergsvägen 41, 731 00 Köping
Åke Lindström, Thomanders väg 3: 102, 223 65 Lund
Ulf Ståhl, Rönnbärsvägen 10, 597 00 Åtvidaberg